

ΓΙΟΚΟ ΟΓΚΑΟΥΑ
Η αστυνομία της μνήμης

Μετάφραση: Χίλντα Παπαδημητρίου
Εκδόσεις Πατάκη

Του ΚΩΣΤΑ ΜΙΖΑ*

Το βιβλίο είναι ένας τόπος που τον έχεις επισκεφθεί. Όταν επιστρέφεις πίσω, «κουβαλάς» και τις αναμνήσεις σου από εκεί. Πρόσωπα, τοπία, αισθήσεις. Θέλεις να τα διηγηθείς όλα αυτά, δεν παύεις όμως να νιώθεις ότι διαρκώς σου διαφεύγει κάτι που ίσως είναι το πιο σημαντικό και το οποίο παραμένει πεισματικά κρυμμένο. Ειδικά όταν αναφερόμαστε σε μια χώρα σαν την Ιαπωνία.

Στο σημείο αυτό οι επισημάνσεις του Φώτη Καγγελάρη (διδάκτωρ Ψυχοπαθολογίας) ίσως αποβούν χρήσιμες.

«Στην Ιαπωνία τίποτα δεν είναι αφημένο στην τύχη του. Φαινομενικά, δεν υπάρχει πουθενά κενό... τα πάντα υπακούουν σε κώδικες, αρχές, εθιμοτυπίες, σύμβολα που διαδέχονται το ένα το άλλο, έτσι που να συγκροτούν... το ίδιο το γεγονός. Τόσο που το ίδιο το γεγονός, αυτό που συμβαίνει, χάνεται μέσα στην τελετή της διαδοχής των συμβολικών κινήσεων που το συγκροτούν... Σε τι αποσκοπεί αυτή η τελετουργία; Μήπως τελικά το "πραγματικό" καιροφυλακτεί για να εισβάλει στον "συμβολικό" χώρο και να διαλύσει τον χώρο αυτό; Μήπως τελικά η ιαπωνική ψυχή δύσκολα καθυποτάσσει τη φύση της, τη φύση του ανθρώπου που είναι συνώνυμο του εγωισμού, της σκληρότητας...; δηλαδή διαλυτικών της συνοχής τάσεων, και γι' αυτό υπάρχει ανάγκη να μη μένει τίποτα "κενό", για να αποφευχθεί η εισβολή του "πραγματικού";

»Μια εισβολή του "πραγματικού" που στην περίπτωση π.χ. του Τόκιο οδήγησε τον σπουδαίο Ιάπωνα συγγραφέα Τζουνίσιρο Τανιζάκι (1886-1965) να δηλώσει ότι "θλιβεται για τη μεταμόρφωση του Τόκιο σε μια άθλια και χαοτική πόλη, νοσταλγώντας τα θέλητρα και τις ποιότητες του αλλοτινού κόσμου».

Στο βιβλίο της Γιαπωνέζας Γιόκο Ογκάουα (γενν. 1962) η εισβολή του «πραγματικού» προσλαμβάνει εφιαλτικές διαστάσεις.

«Μερικές φορές αναρωτιέμαι τι από όλα όσα χάθηκαν στο νησί εξαφανίστηκε πρώτο. Τα παλιά χρόνια, πριν γεννηθείς, υπήρχαν πολύ περισσότερα πράγματα εδώ», μου έλεγε συχνά η μητέρα μου όταν ήμουν παιδί. «Διαφανή πράγματα, ευωδιαστά πράγματα... παλλόμενα, λαμπερά... υπέροχα πράγματα που δεν μπορείς καν να τα φανταστείς. Είναι κρίμα να ζουν άνθρωποι που δεν μπόρεσαν να φυλάξουν τέτοια θαυμάσια πράγματα στην καρδιά και στο μυαλό τους... Συνεχίζουν να εξαφανίζονται πράγματα, το ένα μετά το άλλο. Δεν θα αργήσει να συμβεί ξανά... θα το δεις και η ίδια. Κάτι θα εξαφανιστεί από τη ζωή σου».

«Είναι τρομακτικό;» τη ρώτησα...
«Όχι, μην ανησυχείς. Δεν πονάει

Η Γιόκο Ογκάουα από την πρώτη στιγμή (1988) που εμφανίστηκε στον χώρο της λογοτεχνίας άρχισε να μαζεύει βραβεία, ίσως επειδή αγγίζει μαγικά τον πραγματικό με τον φανταστικό κόσμο, τον ερωτισμό και τα βαθιά κρυμμένα συναισθήματα, το παράδοξο με το ονειρικό. Στήνει τα σκηνικά της στο Κουράσικι της επαρχίας Οκαγιάμα, όπου ζει με την οικογένειά της

Η συμμόρφωση της μνήμης

και δεν θα νιώσεις ιδιαίτερη θλίψη. Ένα πρωί απλώς θα ζυπνήσεις και κάτι θα έχει τελειώσει πριν καν το συνειδητοποιήσεις. Ξαπλωμένα, ακίνητη, με τα μάτια κλειστά, τα αυτιά τεντωμένα, προσπαθώντας να νιώσεις τη ροή του πρωινού αέρα, θα αισθανθείς πως κάτι έχει αλλάξει από το προηγούμενο βράδυ και θα καταλάβεις ότι κάτι έχασες, ότι κάτι εξαφανίστηκε από το νησί... Το νησί ξεσηκώνεται μετά από κάθε εξαφάνιση. Οι άνθρωποι μαζεύονται παρέες παρέες στον δρόμο και μιλούν για τις αναμνήσεις τους από το πράγμα που χάθηκε. Υπάρχει θλίψη και κάποια σίκρα... η όλη υπόθεση τελειώνει σε λίγες μέρες. Πολύ σύντομα τα πάντα επανέρχονται στη φυσιολογική τους κατάσταση, σαν να μη συνέβη τίποτα, και κανείς δεν μπορεί πια να θυμηθεί τι ήταν αυτό που εξαφανίστηκε».

»Η εξαφάνιση των πουλιών,

όπως έγινε με τόσα άλλα πράγματα, συνέβη ξαφνικά ένα πρωί. Όταν άνοιξα τα μάτια μου αισθάνθηκα κάτι περίεργο, σχεδόν βίαια τραχύ, στην ποιότητα του αέρα. Το σημάδι μιας εξαφάνισης... Σηκώθηκα, φόρεσα ένα πουλόβερ και βγήκα στον κήπο. Οι γείτονες ήταν όλοι έξω κι αυτοί και κοιτούσαν γύρω τους με αγωνία... Τότε εντόμισα ένα μικρό καφετί πλάσμα να πετάει ψηλά στον ουρανό. Ήταν στρουμπουλό και είχε στο στήθος του κάτι που έμοιαζε με θύσανο από λευκά φτερά... όταν συνειδητοποίησα ότι όλα όσα ήξερα γι' αυτά είχαν εξαφανιστεί από μέσα μου—οι αναμνήσεις μου, τα συναισθήματά μου, το ίδιο το νόημα της λέξης "πουλί"—τα πάντα. Το μικρό καφετί πλάσμα πέταξε διαγράφοντας έναν μεγάλο κύκλο και μετά εξαφανίστηκε προς τον βορρά... Προσπάθησα να διατηρήσω στη μνήμη μου τον τρόπο με τον οποίο

πετούσε, τον ήχο του κελαηδήματός του ή τα χρώματα των φτερών του, αλλά ήξερα ότι ήταν μάταιο... δεν ήταν πια σε θέση να μου εκμαιεύσει οποιοδήποτε συναίσθημα. Δεν ήταν τίποτα παραπάνω από ένα πλάσμα, κινούμενο απλώς στον χώρο χάρη στην κατακόρυφη κίνηση των φτερών του».

Τη βία που συνοδεύει την «εξέλιξη» πρέπει οι άνθρωποι να τη δεχτούν ως «φυσική» και να υποταχθούν σ' αυτήν, όπως δέχεται κανείς τη μοίρα του.

«Ο αγώνας του ανθρώπου κατά της εξουσίας είναι ο αγώνας της μνήμης εναντίον της λήθης», λέει ο Κούντερα, και στο βιβλίο της Ογκάουα η εξουσία μέσω της «αστυνομίας της μνήμης» επιτηρεί τη συμμόρφωση. Οι αναμνήσεις είναι πλέον φορτίο επικίνδυνο.

«...Ξέρω ότι μπορείς να ανακαλέσεις αναμνήσεις. Αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι τα πράγματα καθαυτά επιστρέφουν. Είναι μια στιγμιαία αναλαμπή, σαν την άκρη ενός πυροτεχνήματος που ανάβεις μέσα στο σκοτάδι. Όταν το φως χαθεί, ξεχνιέται αμέσως και δύσκολα μπορείς να πιστέψεις ότι το είδες μια στιγμή νωρίτερα. Είναι όλα ψευδαισθήσεις...»

Τη σελίδα αυτήν δεν τη φτιάχνουν επαγγελματίες κριτικοί βιβλίου. Οι παρουσιάσεις είναι των ίδιων των αναγνωστών, εκείνων ακριβώς για τους οποίους γράφτηκε το βιβλίο. Είναι γραμμένες από αναγνώστες και απευθύνονται σε αναγνώστες. Και αυτό τις κάνει πιο προσωπικές, πιο προστιές και πιο ανθρώπινες. Αν θέλετε να μοιραστείτε όσα νιώσατε διαβάζοντάς ένα βιβλίο, στείλτε το κείμενό σας στο smatzorou@efsyn.gr.

*Επιμελητής Ανηλικών Βέροιας

«Ο αγώνας του ανθρώπου κατά της εξουσίας είναι ο αγώνας της μνήμης εναντίον της λήθης», λέει ο Κούντερα, και στο βιβλίο της Ογκάουα η εξουσία μέσω της «αστυνομίας της μνήμης» επιτηρεί τη συμμόρφωση. Οι αναμνήσεις είναι πλέον φορτίο επικίνδυνο